

TJÄNSTESKRIVELSE DYSLEXIUTREDNINGAR FÖR BARN OCH UNGA UNDER 18 ÅR

Förslag till beslut

1. Region Västmanland ska under 2026 etablera verksamhet med utredning av dyslexi hos barn och ungdomar under 18 år.
2. För genomförandet av uppdraget omfördelas medel inom Hälso- och sjukvårdsförvaltningens budget, från köpt vård till att anställa medarbetare. Medlen motsvarar tre logopedtjänster till en årlig kostnad om cirka 1,9 miljoner kronor.
3. Hälso- och sjukvårdsdirektören får i uppdrag att säkerställa att tydliga remissrutiner och samverkansformer tas fram av Logopedmottagningen i samverkan med länets kommuner och elevhälsa.
4. Arbetet ska följas upp vid nämndens sammanträde 2026-12-02, med fokus på skiftet av kostnader från köpt vård till egen personal.

Ärendet i korthet

Region Västmanland utreder idag dyslexi först från 18 års ålder, men erbjuder inte motsvarande utredningar för barn och unga i skolåldern. Mot bakgrund av barnets bästa, vikten av att förebygga psykisk ohälsa och för att säkerställa en jämlik tillgång till dyslexiutredning för barn och ungdomar i länet samt minska behovet av utredningar i andra regioner föreslås att Region Västmanland även ska utreda dyslexi hos barn och ungdomar under 18 år. Förslaget beräknas vara kostnadsneutralt.

Detaljerad beskrivning av ärendet

I Region Västmanland finns i dag inget formellt uppdrag inom organisationen att medicinskt utreda och sätta diagnosen dyslexi hos barn och ungdomar under 18 år. Behovet är stort och väl dokumenterat. Det kan finnas olika uppfattningar kring ansvarsfördelning mellan kommun och region, men formellt har kommunen ansvaret för den pedagogiska utredningen och att nödvändiga stödsatser sätts in medan ansvaret för medicinsk utredning och diagnos faller inom regionens hälso- och sjukvårdsansvar.

När kommunerna har gjort kartläggningar av elevers läs- och skrivförmåga sker i nuläget remittering av skolor till utförare i andra regioner. Familjer söker även själva dyslexiutredning i andra regioner, särskilt Region Stockholm, efter remiss från vårdcentral. Detta innebär att tillgången till utredning inte är jämlik och kostnader för utomlänsvård relaterade till dyslexiutredningar ökar. Regionen betalar för utredningarna även om skolor remitterar eller familjer själva söker.

Sedan 2017, efter beslut av landstingsstyrelsen 2016-08-31 §213, utreder Logopedmottagningen i Region Västmanland dyslexi och dyskalkyli hos vuxna från och med 18 års ålder. Genom läns gemensamma medel inom ramen för överenskommelsen Psykisk hälsa och suicidprevention har Logopedmottagningen haft möjlighet att, utöver utredning av misstänkt språkstörning, även utreda läs- och

skrivsvårigheter hos de barn och ungdomar som remitterats till mottagningen för utredning av språklig förmåga. Medel har beviljats vid två tillfällen, först för hösten 2024 och därefter för år 2025. Från och med 2026 har kostnaden arbetats in i ordinarie budget.

Efterfrågan på dyslexiutredningar för barn är stor. Många skolor kontakter Logopedmottagningen med frågor och önskemål om utredning, och vårdnadshavare skickar regelbundet in egen vårdbegäran för utredning av barns läs- och skrivsvårigheter. Dessa remisser behöver dock aviseras då uppdrag saknas. Detta leder till utredningar i andra regioner, särskilt av utförare i Stockholm, på remiss eller egen begäran, varpå kostnaden för utredningen faktureras Region Västmanland.

Politisk samverkansgrupp Barn och unga konstaterade i rapporten Barns tillgång till stöd och utredningar hos logoped (2021) att tillgången till dyslexiutredning inte är likvärdig i länet. Samverkansgruppen framhåller att Region Västmanland bör ta ett större ansvar och även erbjuda utredning till barn under 18 år.

Oavsett typ av funktionsnedsättning påverkas elevens skolgång i samtliga ämnen. Tidig identifiering och utredning av läs- och skrivsvårigheter är av stor betydelse för barnets möjligheter att få rätt stöd i skolan. En korrekt diagnos möjliggör mer ändamålsenliga pedagogiska insatser och kan förbättra förutsättningarna att nå skolans kunskapsmål och godkända eller högre betyg. Detta har i förlängningen en positiv påverkan på framtida studieval, livsval och psykisk hälsa. Tidig upptäckt och adekvat stöd kan även minska risken för sekundära svårigheter såsom låg självkänsla, skolfrånvaro och psykisk ohälsa.

Dyslexi förekommer i hög grad tillsammans med andra neuropsykiatriska och språkliga svårigheter, såsom språkstörning, ADHD och dyskalkyli. För korrekt diagnostik krävs därför bred kompetens och goda möjligheter till differentialdiagnostiska överväganden.

Om dyslexiutredningar genomförs inom Logopedmottagningen i Region Västmanland säkerställs att diagnostik sker i enlighet med aktuella riktlinjer och evidensbaserade metoder. Den samlade logopediska kompetensen inom regionen möjliggör även en mer kvalificerad bedömning och differentialdiagnostik i de fall där dyslexi förekommer tillsammans med andra språkliga eller neuropsykiatriska svårigheter.

Ett regionalt uppdrag att utreda dyslexi hos barn och ungdomar förbättrar tillgängligheten till utredning och bidrar till en mer jämlik tillgång till vård i länet. I dagsläget kan tillgången till utredning påverkas av vårdnadshavares möjligheter att själva driva ärenden eller söka vård i andra regioner. Genom att utredningarna genomförs inom länet skapas förutsättningar för kontinuitet i kontakten mellan logopedmottagning, elevhälsa och skola.

Verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser

Verksamhetsmässiga konsekvenser

Ett utökat uppdrag för Logopedmottagningen bidrar till mer varierade arbetsuppgifter och ökade möjligheter till professionell utveckling för verksamhetens logopeder. Detta bedöms stärka regionens attraktivitet som arbetsgivare och bidra till långsiktig kompetensförsörjning inom logopedverksamheten.

När pedagogiska kartläggningar, insatser och efterföljande utvärderingar har genomförts och det, i samråd med vårdnadshavare, kvarstår en välgrundad misstanke om funktionsnedsättning inom läs-, skriv- och/eller språkområdet bör barnet eller ungdomen remitteras till logoped.

Under 2025 var det 272 individer som fick utredning i Stockholm. Det är svårt att veta hur många barn och ungdomar som remitteras trots att kriterier för diagnos inte uppfylls. Genom strukturerad samverkan med länets skolor samt tydliga rutiner för vilka pedagogiska underlag och tester som ska bifogas remissen kan välgrundad remittering säkerställas.

Juridiska konsekvenser

Ärendet bedöms inte medföra några juridiska konsekvenser.

Administrativa konsekvenser

Ärendet bedöms leda till minskad administration i samband med att färre utomlänsfaktureringar görs.

Ekonomiska konsekvenser

Nedanstående beräkningar baseras på vedertagna prevalenssiffror. Om inflödet överstiger dessa beräkningar finns risk för köbildning.

Utredningar som sker i andra län faktureras Region Västmanland. Kostnaden uppgick till cirka 150 000 kr år 2022, för att år 2025 ha ökat till cirka 1,9 miljoner kronor. Prognosen för 2026 är cirka 2 miljoner kronor. En utbyggd regional utredningskapacitet bedöms kunna tydligt minska, sannolikt ta bort behovet av utredningar i andra regioner och bidra till bättre kontroll över regionens kostnader för utomlänsvård.

Baserat på siffror på förekomst i befolkningen skulle det behöva genomföras omkring 300 dyslexiundersökningar av barn varje år. För att möta detta behov behövs tre logopedtjänster. Beräknad årlig kostnad för tre logopedtjänster är cirka 1,9 miljoner kronor, vilket motsvarar de utomlänskostnader som redan finns. Därmed skulle dyslexiutredningar i egen regi inte öka regionens totala kostnader, utan vara möjlig att finansiera genom omfördelning från köpt vård.

Hållbarhet***Miljöperspektiv***

När utredningar kan genomföras inom länet bedöms resor till Stockholm för utredning minska, vilket bidrar till minskad miljöpåverkan.

Barnrättsperspektiv

En prövning av barnets bästa har genomförts, se bilaga.

Invånarperspektiv

Ärendet bedöms ha en tydligt positiv påverkan på länets invånare. Efterfrågan på dyslexiutredningar har under lång tid varit stor från vårdnadshavare, skolpersonal, skollärare, familjeläkare samt barn och ungdomar. Även intresseorganisationer, såsom Dyslexiförbundet Västmanland, har vid upprepade tillfällen lyft frågan.

Uppföljning

Inflöde av remisser, arbetssätt samt kostnader för utomlänsvård följs upp av Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ett år efter införandet.

Beslutet skickas till

Hälso- och sjukvårdsdirektör

Områdeschef för område Psykiatri, medicin och närsjukvård